

Sygn. akt II Ca 199/18

POSTANOWIENIE

Dnia 6 kwietnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Beata Piwko

Sędziowie: SSO Cezary Klepacz

SSO Mariusz Broda (spr.)

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Ewa Banaszek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 kwietnia 2018 r. sprawy

z wniosku R. D.

z udziałem A. D.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji uczestniczki

od postanowienia Sądu Rejonowego w Sandomierzu

z dnia 27 października 2017 r. sygn. akt I Ns 161/13

postanawia:

1. uchylić zaskarżone postanowienie w punkcie II (drugim) i umorzyć postępowanie w tym zakresie;
2. odrzucić apelację w części dotyczącej żądania uczestniczki ustalenia nakładów ponad kwotę 4669 zł;
3. oddalić apelację w pozostałej części;
4. orzec, że wnioskodawca i uczestniczka ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt II Ca 199/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Sandomierzu:

- w pkt. I.1 ustalił, że w skład majątku wspólnego R. D. i A. D. wchodzi spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. (...), o pow. 42,20 m kw.;
- w pkt. I.2. ustalił, że w skład majątku wspólnego w/w wchodzi także ruchomości (szczegółowo opisane)
- w pkt. II ustalił, że R. D. poniósł nakłady na w/w lokal mieszkalny w postaci własnej robocizny o wartości 1490 zł;
- w pkt. III ustalił, że A. D. poniosła nakłady na w/w lokal mieszkalny w postaci wkładu budowlanego w kwocie 4669 zł;

- w pkt. IV ustalił, że wnioskodawca i uczestniczka mają równe udziały w majątku wspólnym;
- w pkt. V dokonał podziału majątku wspólnego, w ten sposób, że przyznał w/w spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu na wyłączność A. D.;
- w pkt. VI zasądził od A. D. na rzecz R. D. kwotę 66 625 zł tytułem spłaty, rozkładając ją na dwie równe raty, pierwsza płatna w terminie trzech miesięcy, a druga w terminie półtora roku - od daty uprawomocnienia się postanowienia, z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności, każdej z powyższych rat w w/w terminach;
- w pkt. VII orzekł, że wnioskodawca i uczestniczka ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Podstawy faktyczne i prawne tej treści rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy przedstawił w pisemnym uzasadnieniu (k.378-384)

Postanowienie zaskarżyła uczestniczka, czyniąc to w zakresie: ustalenia równych udziałów w majątku wspólnym; ustalenia nakładów wnioskodawcy na majątek wspólny w kwocie 1490 zł; ustalenia wysokości nakładów uczestniczki na majątek wspólny w kwocie 4669 zł, a nie w wyższej wysokości. Zarzuciła naruszenie:

- art. 43 § 1 kr i o poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie przez Sąd, że A. D. i R. D. mają równe udziały w majątku wspólnym;
- art. 43 § 1 i 2 kr i o poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji kiedy wystąpiły ważne powody prowadzące do uwzględnienia żądania ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym;
- naruszenie art. 45 § 1 kr i o poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i rozliczenie przez Sąd nakładów wnioskodawcy pomimo braku należytego zgłoszenia żądania w tym zakresie;
- naruszenie art. 45 § 1 kr i o i art. 233 § 1 kpc poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i niewłaściwą ocenę materiału dowodowego i przyjęcie, że uczestniczka poniosła nakłady na nieruchomości w postaci wkładu budowlanego w kwocie 4669 zł, w sytuacji, gdy miała zgromadzone środki pieniężne na książeczce mieszkaniowej na datę 6.04.1984r. , a na wkład budowlany uiszczyła kwotę 70 000 starych zł, 14 600,7 starych zł, 42 973,3 starych zł, zwaloryzowane w opinii biegłej L. S..

Wobec powyższego skarżąca wniosła o zmianę postanowienia w zaskarżonej części poprzez:

- ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym – A. D. w 80 %, R. D. – w 20 %,
- ustalenie, że A. D. poniosła nakłady na w/w lokal mieszkalny w kwocie 87 221 zł
- dokonanie podziału majątku wspólnego w ten sposób, żeby przyznać w/w lokal oraz ruchomości opisane w pkt. I.2 postanowienia A. D., bez spłat na rzecz R. D..

R. D. wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się jedynie częściowo zasadna, o ile prowadziła do uchylecia zaskarżonego postanowienia w pkt. II.

Ma rację skarżący, co do tego, że Sąd Rejonowy nie powinien orzekać o nakładach R. D. z majątku pierwotnie odrębnego, a następnie osobistego, na majątek wspólny, skoro ponad wszelką wątpliwość takie żądanie nie zostało w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji zgłoszone w osobnym piśmie procesowym. Zgłoszenie żądania zasądzenia konkretnej kwoty od uczestniczki z tytułu konkretnych nakładów, w formie pisma procesowego, stanowiło warunek konieczny do tego, by Sąd Rejonowy mógł w ogóle orzec o takim żądaniu w postępowaniu o podział majątku

wspólnego, skoro niewątpliwie należało ono do roszczeń o jakich mowa w art. 567 § 3 kpc w zw. z art. 688 kpc w zw. z art. 618 § 1i 3 kpc. Tej treści pogląd znajduje potwierdzenie w utrwalonym już orzecznictwie (p. m.in. postanowienie SN z dnia 14.12.2011r., I CSK 138/11, Lex nr 1112734; postanowienie SN z dnia 29.01.2016r., II CSK 82/15, Lex nr 2010218). Takie żądanie nie tylko nie zostało zgłoszone w formie pisma procesowego, ale nawet ustnie do protokołu, co i tak nie oznaczałoby spełnienia w/w warunku otwierającego drogę do rozstrzygnięcia o nakładach, ale mogłoby co najwyżej inicjować wezwanie zgłaszającego w ten sposób żądanie do prawidłowego jego sformułowania. Analiza przebiegu postępowania pozwala jedynie stwierdzić, że to biegła szacująca wartość spółdzielczego prawa do lokalu, w ślad za zleceniem Sądu Rejonowego zaczęła eksponować owe nakłady, pomimo braku skonkretyzowanych stanowisk zarówno wnioskodawcy, jak i uczestniczki. Tym bardziej nie było podstaw do rozstrzygnięcia o tych nakładach, bo w pierwszej kolejności zainteresowany winien był zgłosić takie żądanie, a dopiero w następnej kolejności należałoby go zweryfikować w postępowaniu dowodowym, w tym także poprzez opinię biegłego. Skoro Sąd Rejonowy orzekł pomimo braku żądania w tym zakresie, które w istocie ma charakter procesowy, to tym samym naruszył art. 321 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc (p. także przywołane już wyżej postanowienie SN z dnia 14.12.2011r., I CSK 138/11). Z tych względów zaskarżone w pkt. II postanowienie podlegało uchyleniu, a postępowanie w tej części umorzeniu, bo orzekanie w tym zakresie było niedopuszczalne wobec braku żądania, o czym Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 386 § 3 kpc w zw. z art. 355 § 1 kpc.

Uczestniczka oznaczając zakres zaskarżenia odwołała się wprawdzie do pkt. III postanowienia, ale z rozwinięcia sposobu oznaczenia tego zakresu, także w zestawieniu z podniesionymi zarzutami oraz wnioskami apelacji, jednoznacznie wynika, że w istocie jej intencją było zaskarżenie postanowienia w części, w jakiej Sąd Rejonowy nie uwzględnił jej żądania w zakresie „ustalenia” poniesionych przez nią nakładów z majątku „odrębnego” (osobistego) na majątek wspólny. Istota zagadnienia sprowadza się natomiast do tego, że Sąd pierwszej instancji w ogóle nie orzekł negatywnie o tym żądaniu, a tym samym brak substratu zaskarżenia, co w konsekwencji oznacza niedopuszczalność apelacji (od nieistniejącego w tym zakresie) postanowienia (p. także w/w postanowienie SN z dnia 14.12.2011r., I CSK 138/11). Abstrahując od tego, Sąd Okręgowy zauważa, że również i w tym przypadku uczestniczka nie zgłosiła wobec wnioskodawcy żądania zasądzenia skonkretyzowanej kwoty z tytułu rozliczenia skonkretyzowanych nakładów z majątku „odrębnego” (osobistego) na majątek wspólny. Poprzestała jedynie na ogólnym „zwróceniu uwagi” na kwestię owych nakładów – w uzasadnieniu odpowiedzi na wniosek (k.31). Zatem pełną aktualność zachowują uwagi już wyżej poczynione. Niezależnie od tego wszystkiego Sąd Okręgowy zwraca uwagę i na to, że formuła orzeczenia w postaci „ustalenia” nakładów nie jest prawidłowa, bo w istocie odwołuje się do art. 189 kpc, a skoro – co do zasady istniała możliwość uzyskania przez uczestniczkę dalej idącego skutku w postaci zasądzenia świadczenia, to już ten stan eliminował interes prawny w takim ustaleniu, a więc i dopuszczalność samego ustalenia w tym trybie. Ponadto „formuła ustalenia” oznacza i to, że postanowienie w tej części nie będzie stanowiło tytułu egzekucyjnego. Brak jego zaskarżenia (bo to dotyczyło jedynie rozstrzygnięcia negatywnego, którego de facto zabrakło, oznaczał również brak możliwości jego zmiany w postępowaniu apelacyjnym).

Reasumując tę część rozważań, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 373 w zw. z art. 367 § 1 kpc orzekł jak w pkt. 2 sentencji.

Poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia co do okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy w zakresie ustalenia nierównych udziałów, były prawidłowe. Skarżąca nie zgłosiła zarzutów zmierzających do ich wzruszenia. Stąd Sąd Okręgowy w całości przyjął je za własne. Nie budzi również wątpliwości trafność konkluzji Sądu Rejonowego, co do tego, że nie było podstaw faktycznych oraz prawnych do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym. Oznacza to, że nie znalazły żadnego usprawiedliwienia zgłoszone w związku z tym zarzuty naruszenia prawa materialnego. Przede wszystkim nie miały one skonkretyzowanego charakteru. Skarżąca poprzestała jedynie na odwołaniu się do orzecznictwa i to jeszcze nie trafnie, skoro nie odróżnia pojęcia „ważnych powodów” na potrzeby stosowania art. 52 § 1 kr i o (jako przesłanki ustanowienia rozdzielności majątkowej) od „ważnych powodów” – jako przesłanki z art. 43 § 2 kr i o. Na to zagadnienie zwraca się uwagę zarówno literatura przedmiotu (p. m. in. Komentarz do kodeksu rodzinnego i opiekuńczego pod red. Jacka Wiercińskiego, LexisNexis Wyd. 1, str. 401) jak i orzecznictwo (p. m.in. postanowienie SN z dnia 27.06.2003r., IV CKN 278/01, OSNC 2004 nr 9, poz. 146). Podkreśla się różnice w

interpretacji tych pojęć, z naciskiem na to, że w tym drugim przypadku (tj. na potrzeby art. 43 § 2 kr i o) wykładnia pojęcia „ważne powody” powinna być bardziej restrykcyjna, niż na potrzeby art. 52 § 1 kr i o, bo w przypadku ustalenia nierównych udziałów mamy do czynienia z dalej idącymi skutkami, gdyż dochodzi do ograniczenia, bądź w skrajnych wypadkach unicestwienia uprawnień majątkowych jednego z małżonków, którego udziały zostają mocno ograniczone bądź zostaje ich w ogóle pozbawiony. Taka sytuacja w ogóle nie zachodzi w przypadku ustanowienia rozdzielności majątkowej.

Odnosząc to wszystko do niniejszej sprawy, nie sposób nie dostrzec, że apelacja sprowadza się do ogólnego przytoczenia reguł ustawowych, a ponadto eksponuje fakt dwukrotnego znęcania się wnioskodawcy (w 2011r.), fakt niepłacenia alimentów zasądzonych w roku 2010 oraz nadużywania alkoholu (bez skonkretyzowania ram czasowych). To wszystko jest bez znaczenia dla zasadności żądania ustalenia nierównych udziałów, skoro nie dotyczy okresu, w którym istniała wspólność majątkowa małżeńska, bo ta miała miejsce tylko w okresie od października 1993r. do maja 1996r. (kiedy nastąpiło orzeczenie o rozdzielności majątkowej). Natomiast to wszystko, co miało się zdarzyć po przekształceniu jej we wspólność majątkową, do której mają odpowiednie zastosowanie przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, jest bez znaczenia, bo nie stanowi ważnych powodów w rozumieniu art. 43 § 2 kr i o, gdyż, nie miało miejsca w okresie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej, a tylko okoliczności, które wystąpiły w tym czasie, mogły prowadzić do zmodyfikowania wielkości udziałów. Tylko wtedy ważne powody i różny stopień przyczynienia się każdego z małżonków do powstania majątku wspólnego mogły co do zasady mieć znaczenie. Przypomnieć w związku z tym należy i to, że wyrok ustalający nierówne udziały ma moc wsteczną (ex tunc) od daty ustania wspólności – uchwała SN z dnia 19.12.1973r. (III CZP 65/73, OSP i KA 1975, nr 7-8, poz. 165, s. 309), co jedynie wzmacnia przekonanie, że dla oceny tego, czy zaistniały podstawy faktyczne dla ustalenia nierównych udziałów, istotny jest tylko okres do ustania wspólności majątkowej małżeńskiej. Skoro poprzez ustanowienie rozdzielności majątkowej nastąpiła modyfikacja wspólności majątkowej małżeńskiej we wspólność majątkową, do której mają odpowiednie zastosowanie przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, to okoliczności na które próbowała powoływać się skarżąca, a które miały mieć miejsce już po tak zidentyfikowanej granicy czasowej, nie mogły wpłynąć na treść zaskarżonego w tym zakresie postanowienia.

Z tych względów, Sąd Okręgowy oddalił apelację w tej części na podstawie art. 385 kpc.

W konsekwencji tego, nie zasługiwała również na uwzględnienie apelacja skierowana do tej części postanowienia, w której Sąd Rejonowy orzekł o należnej wnioskodawcy od uczestniczki spłacie. Skoro ustalenie równych udziałów w majątku wspólnym zachowało pełną aktualność to nie mogła ulec zmianie wysokość spłaty, tym bardziej, że wnioskodawczyni przyczyny takiej modyfikacji upatrywała jedynie w ustaleniu „nierównych udziałów”. Z tych względów apelacja i w tej części podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.

Końcowo Sąd Okręgowy wyjaśnia, że zawarty w pkt. 3 apelacji wniosek o zmianę zaskarżonego postanowienia o przyznanie nieruchomości i ruchomości A. D., był bezprzedmiotowy, skoro, zakres zaskarżenia nie obejmował pkt. I.1 i 2 w/w postanowienia. Tej treści wniosku nie zmienia spojrzenie na to zagadnienie przez pryzmat zasady integralności postanowień działowych, albowiem zaskarżenie postanowienia w przedmiocie ustalenia nierównych udziałów majątku wspólnym, czy wysokości spłat (bądź dopłat), nie oznacza automatycznego przyjęcia, że zakresem zaskarżenia objęte jest również orzeczenie o przyznaniu (w wyniku podziału) składnika majątkowego jednemu z uczestników. Utrwalony pozostaje pogląd, że w sprawach działowych każdorazowo zachodzi konieczność zbadania zakresu zaskarżenia orzeczenia i rozważenia, czy przedmiot zaskarżenia jest integralnie związany z inną częścią tego orzeczenia (p. postanowienie SN z dnia 19.11.2014r., II CSK 208/14). W sytuacji, kiedy skarżącemu chodzi jedynie o korektę orzeczenia o spłatach, a z zajętego dotychczas przez niego stanowiska jednoznacznie wynika, że akceptuje on dokonany sposób podziału, poprzez przyznanie mu składnika majątkowego, a ta ostanía okoliczność pozostaje bez wpływu na owo rozstrzygnięcie o wysokości spłat, to postanowienie w części przyznającej fizycznie składnik majątkowy uczestnikowi, nie jest objęte zakresem zaskarżenia, tylko dlatego, że zakresem tym skarżący objął rozstrzygnięcie o spłatach (p. postanowienie SN z dnia 30.04.205r., II CSK 430/14, Lex nr 1751285). Tak jest i w niniejszej sprawie, a wniosku tego nie zmienia fakt objęcia zaskarżeniem także rozstrzygnięcia w przedmiocie

żądania ustalenia nierównych udziałów, bo to zagadnienie miało jedynie związek z wysokością spłat, a nie przyznaniem spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu uczestniczące.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego znajduje uzasadnienie w treści art. 520 § 1 kpc.

SSO Mariusz Broda SSO Beata Piwko SSO Cezary Klepacz

(...)